

Телійчук В.Г.,
кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник, доцент,
доцент кафедри
оперативно-розшукової діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

АНАЛІЗ ХАРАКТЕРУ НЕРОЗКРИТИХ КОРИСЛИВО-НАСИЛЬНИЦЬКИХ ЗЛОЧИНІВ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ ОРГАНІЗОВАНИМИ ЗЛОЧИННИМИ ГРУПАМИ ЯК СКЛАДОВИЙ ЕЛЕМЕНТ АНАЛІЗУ ОПЕРАТИВНОЇ ОБСТАНОВКИ

Невід'ємною умовою розбудови й становлення демократичних стандартів сучасної Української держави є захист прав і свобод громадян від протиправних посягань. Успіх у цьому значною мірою залежить від ефективності роботи усіх правоохоронних структур і, зокрема, підрозділів кримінальної поліції. Саме їх функцією є протидія злочинам загальнокримінальної спрямованості, у тому числі й попередження та розкриття злочинів, особливо тих, що вчиняються організованими злочинними групами та злочинними угрупованнями. При цьому відповідна оперативно-розшукова діяльність має здійснюватися виключно в правовій площині, тобто згідно з положеннями чинного законодавства України [1, с. 92].

Серед суб'єктів Національної поліції оперативно-розшукову протидію корисливо-насильницьким злочинам відповідно до функцій підрозділів Національної поліції України можуть здійснювати лише підрозділи кримінальної та спеціальної поліції. Основними суб'єктами оперативно-розшукової протидії корисливо-насильницьким злочинам є підрозділи карного розшуку. Зокрема, до функцій підрозділів карного розшуку належить попередження, виявлення і розкриття корисливо-насильницьких злочинів, а також виявлення, припинення та розкриття зазначених злочинів, вчинених учасниками організованих злочинних груп, злочинних організацій, бандитських формувань.

Оперативне обслуговування, займає важливе місце в системі протидії корисливо-насильницьким злочинам як один із напрямів діяльності

оперативних підрозділів Національної поліції України. Від рівня організації цієї роботи великою мірою залежить стан громадського порядку і державної безпеки, захист життя, здоров'я, прав і свобод громадян, власності, інтересів суспільства й держави від протиправних посягань.

Ми цілком згодні з В. А. Лукашовим та Н. Т. Михайлюком, що важливого значення в діяльності керівного складу органів Національної поліції України набуває прийняття керівних рішень, пов'язаних з визначенням ефективності діяльності підпорядкованих служб, підрозділів і окремих співробітників. Прийняття керівних рішень в галузі боротьби зі злочинністю тісно пов'язано з пізнавально-аналітичним процесом, який в практиці оперативно-службової діяльності органів НПУ називається вивченням оперативної обстановки [2, с. 8].

Вивчення, аналіз і оцінка оперативної обстановки – один із найважливіших елементів організації роботи оперативних підрозділів щодо попередження та розкриття корисливо-насильницьких злочинів. Оперативна обстановка – це сукупність взаємопов'язаних умов, що вивчаються, оцінюються та враховуються працівниками оперативних підрозділів в боротьбі з корисливо-насильницькими злочинами на території чи об'єкті, що обслуговуються.

Основними складовими елементами оперативної обстановки визначаються економічна, політична, ідеологічна, соціальна, криміногенна, релігійно-конфесійна, міжетнічна, міжнаціональна та інші види обстановок в тому чи іншому суспільстві, державі, регіоні, чи в міжнародному, глобальному масштабі. В залежності від рівня актуалізації, зазначені види обстановок у даному випадку виступають як чинники, основоформуєчі передумови оперативної обстановки [3, с. 140].

Одним із важливих напрямів підвищення ефективності оперативного обслуговування території і конкретних об'єктів є збір, накопичення й аналіз інформації про загальний стан морально-політичного і соціально-психологічного клімату на території обслуговування. Знання соціально-психологічних процесів і, головне, врахування їх як компонентів оперативної обстановки дозволяє виявити багато в чому нетрадиційні об'єкти, окремі зони, конкретні контингенти, що вимагають оперативного обслуговування, перекриття й висвітлення. У ході вдосконалення системи оперативного обслуговування потрібно також враховувати як існуючі

загальні принципи його організації, так і нові напрацювання в цій сфері [4].

Для ефективної організації розкриття корисливо-насильницьких злочинів, що вчиняються ОЗГ, в процесі аналізу оперативної обстановки першочергову увагу слід звернути на ті її елементи, що безпосередньо впливають на цю лінію роботи. При цьому враховуємо, що необхідність конкретизації організаційних заходів боротьби з окремими видами злочинів обумовила диференційований підхід до поняття оперативної-обстановки. Виходячи з особливостей оперативно-розшукової характеристики організованих злочинних груп та вчинюваних ними корисливо-насильницьких злочинів, аналіз оперативної обстановки для організації роботи щодо їх виявлення та викриття, і тут ми цілком згодні з думкою В. А. Ліпкана, Д. Й. Никифорчука і М. М. Руденка про те, що поряд з іншими вказаними питаннями, повинен передбачати і один з таких блоків питань, як аналіз характеру нерозкритих злочинів [5, с.157].

Можливість удосконалення діяльності правоохоронних органів у боротьбі зі злочинністю забезпечується шляхом аналізу та оцінки позитивних і негативних факторів, перш за все недоліків в роботі, яка стосується розкриття злочинів. Особливу увагу тут треба приділяти розкриттю корисливо-насильницьким злочинам, що вчиняються організованими злочинними та бандитськими групами. З цією метою в результаті цільового аналізу оперативної обстановки необхідно глибоко вивчити матеріали кримінальних проваджень та оперативно-розшукових справ з метою встановлення ознак злочинної діяльності організованих злочинних груп та визначення обсягу вчинених ними грабежів, розбійних нападів, бандитизму інших корисливо-насильницьких злочинів.

Якщо злочин залишився нерозкритим, то у більшості випадків це свідчить про таємний замаскований характер, спосіб його вчинення, про використання злочинцями заходів по його приховуванню. Проводячи аналіз нерозкритих злочинів, необхідно спиратися на існуючі загальні положення пошуку злочинців по способу вчинення злочинів, враховуючи при цьому особливості оперативно-розшукової характеристики організованих злочинних та бандитських груп. Одним із суттєвих елементів зазначеної вище діяльності є процес встановлення причетності однієї й тієї ж групи до декількох нерозкритих корисливо-насильницьких злочинів, під яким ми розуміємо цілеспрямований комплекс дій

оперативного апарату щодо пошуку системи ознак, які свідчать про вчинення певної сукупності злочинів корисливо-насильницького спрямування однією злочинною групою і поєднання яких виключає можливість їх повторення в діях інших осіб.

Виявлення цих ознак часто вимагає не лише тільки пильності, всебічності та скрупульозності в аналізі наявної інформації, а й певного досвіду оперативної та слідчої роботи. При її здійсненні слід пам'ятати, що існуючі відмінності при загальній схожості способів вчинення злочину не завжди свідчать про вчинення його різними особами, а можуть пояснюватися сукупністю різноманітних чинників, які можна виокремити у дві групи: зовнішні чинники; внутрішні чинники. До зовнішніх чинників належать, наприклад, зміна джерел фінансування, недоцільність продовження існування даної злочинної організації, зміна напрямку діяльності організації тощо. До внутрішніх - поява нових знарядь вчинення злочину, співучасників чи розпад групи, зміна внутрішніх настанов тощо. Проведений аналіз діяльності найбільш відомих організованих злочинних груп, терористських груп і організацій світу дозволив нам окреслити зміст злочинної діяльності: вчинення однорідних злочинів, вчинення різнорідних злочинів [5, с. 163-164].

Слід погодитися з думкою М. О. Волошиною, що стосовно організації оперативного пошуку про обставини підготовки та вчинення корисливо-насильницьких злочинів ОЗГ, то особливістю є те, що доцільним є здійснення вказаних заходів шляхом відпрацювання різних верств населення, які можуть мати інформацію про ті чи інші події, із залученням конфідентів та використанням спеціальних тактичних прийомів психології оперативно-розшукової діяльності. Зокрема, доречним є відпрацювання таких верств населення: раніше засуджені; особи, що потрапляли до поля зору правоохоронних органів у зв'язку із зв'язками із кримінальним елементом; - особи, що ведуть аморальний спосіб життя; особи, що не мають постійного джерела доходів; працівники банківських, фінансових та комерційно-залогових установ та організацій; особи, що працюють у сфері перевезень (водії таксі), охоронних послуг (працівники служб охорони), надання послуг ремонту різних предметів та речей тощо [6].

Отже, виділення нерозкритих корисливо-насильницьких злочинів, вчинених однією організованою злочинною групою, дозволяє: узагальнити

інформацію про особистість злочинців; уточнити слідчо-оперативні версії; вживати цілеспрямовані заходи щодо їх перевірки; прогнозувати вчинення тих чи інших корисливо-насильницьких злочинів, а також інших тяжких злочинів, певною злочинною групою для визначення необхідного рівня інтенсивності впливу на ці групи; оптимізувати систему управління силами та засобами для виконання поставлених завдань.

Список використаних джерел:

1. Телійчук В. Г. Щодо проблеми оперативно-розшукової протидії корисливо-насильницьким злочинам, що вчиняються організованими злочинними групами. Протидія організований злочинності: проблеми теорії та практики: матеріали регіонального науково-практичного семінару (м. Дніпро, 03 грудня 2021 р.). Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр.справ. 2021. С.92-96

2. Лукашов В. А., Михайлюк Н. Т. Изучение и оценка оперативной обстановки. К.: РИО МВД УССР, 1975. 98с.

3. Телійчук В. Г., Шепотін В. В. Проведення оперативних комбінацій як засіб отримання доказової бази та зміни оперативної обстановки в належному для ОВС напрямі. Оперативна обстановка, її аналіз та оцінка у сфері діяльності підрозділів карного розшуку ОВС України: Вісник ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка. Спецвипуск №1, У 2-х ч. Ч.1. Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2011. С.139-146

4. Перепелиця М. М. Оперативне обслуговування: сучасний стан та перспективи розвитку. URL: <http://pravoznavec.com.ua/period/article/41770/%CF#chapter>

5. Ліпкан В. А., Никифорчук Д. Й., Руденко М. М. Боротьба з тероризмом. - К.: Знання України, 2002. 254с.

6. Волошина М. О. Окремі особливості організації оперативного пошуку первинної оперативно-розшукової інформації підрозділами Національної поліції України. Науковий вісник Дніпропетровського ДУВС. 2019. № 3. С. 199-203. URL: <https://er.dduvs.in.ua/handle/123456789/3902>